

Inhoudsopgave

1	De lesbrieven	2
1.1	Methode Bedrijfseconomie voor Havo	2
1.2	De SE/CE lesbrieven	2
1.3	De verdeling van de lesbrieven over CE en SE – Examen 2025	4
1.4	De lesbrief Onderneem-het-zelf.....	5
1.5	De lesbrief De Boekhoudmodule Havo/Vwo	6
1.6	De lesbrief Het Rekenwonder Havo/Vwo	6
2	Volgorde van de lesbrieven	7
3	Wat behandelen in havo 4 en havo 5	8
4	Lessenplan Havo	9
4.1	Het Rekenwonder Havo/Vwo 8 ^e druk	9
4.2	Onderneem-het-zelf Havo/Vwo 2 ^e druk	9
4.3	Onderneem-het-zelf Havo/Vwo 2 ^e druk Alternatief.....	10
4.4	Financiële Zelfredzaamheid Havo 4 ^e druk.....	11
4.5	Financiële Zelfredzaamheid Havo 4 ^e druk inclusief cases.....	12
4.6	Bedrijf Starten Havo 3 ^e druk	13
4.7	Bedrijf Starten Havo 3 ^e druk inclusief cases	13
4.8	Personeelsbeleid en Interne Organisatie Havo 3 ^e druk	14
4.9	Personeelsbeleid en Interne Organisatie Havo 3 ^e druk inclusief cases.....	14
4.10	Marktverovering Havo 3 ^e druk	14
4.11	Marktverovering Havo 3 ^e druk inclusief cases.....	15
4.12	Financiering en Verslaggeving Havo 4 ^e druk.....	15
4.13	Financiering en Verslaggeving Havo 4 ^e druk inclusief cases	15
4.14	Investeren Havo 2 ^e druk.....	16
4.15	Investeren Havo 2 ^e druk inclusief case	16
4.16	Het Resultaat Havo 4 ^e druk.....	16
4.17	Het Resultaat Havo 4 ^e druk inclusief cases	17
4.18	Circulair Ondernemen Havo 2 ^e druk	17
4.19	Circulair Ondernemen Havo 2 ^e druk inclusief case	17
4.20	Bedrijfseconomie@home Havo 2 ^e druk.....	18
4.21	Bedrijfseconomie@home Havo 2 ^e druk inclusief cases	18
4.22	De Boekhoudmodule Havo/Vwo 5 ^e druk	18

1 De lesbrieven

1.1 Methode Bedrijfseconomie voor Havo

		nieuwste druk	Havo	
			Studielasturen	Lesuren ¹⁾
Financiële Zelfredzaamheid	CE/SE	4	35	25
Bedrijf Starten	CE/SE	3	42	31
Personeelsbeleid en Interne Organisatie	CE/SE	3	26	19
Marktverovering	CE/SE	3	13	9
Financiering en Verslaggeving	CE	4	42	26
Investeren	SE	2	7	5
Het Resultaat	CE	4	27	19
Totaal (excl. keuzeonderwerpen)			192	134
Keuzelesbrieven				
Onderneem-het-zelf ²⁾	SE	2	20	17
Circulair Ondernemen	SE	2	10	6
Bedrijfseconomie@home	SE	2	6	4
Boekhoudmodule ³⁾	SE	5	(26)	(27)
Basisvaardigheden				
Het Rekenwonder	SE	8	6	5
Totaal			260	193

¹⁾ Studielasturen zijn uren van 60 minuten. Bij de lesuren zijn we uitgegaan van lesuren van 50 minuten. Hierbij is rekening gehouden met het behandelen van de zelftesten. Voor de lesbrieven Onderneem-het-zelf geldt dat de lesuren zijn weergegeven inclusief het maken van de cases. Een deel van de opgaven per les moet de leerling buiten de les nog afmaken (er is dus rekening gehouden met huiswerk).

²⁾ Onderneem-het-zelf is voor havoleerlingen die examen doen vanaf 2025 een keuzelesbrief.

³⁾ Deze module is zeer flexibel inzetbaar. Indien u alles behandelt, heeft u 28 lessen nodig. Als u bijvoorbeeld de balans en mutatiebalansen overslaat in verband met voorkennis van leerlingen, heeft u 24 lessen nodig. Als u ook de werking van een digitaal boekhoudprogramma overslaat, heeft u 20 lessen nodig. Het is zelfs mogelijk om binnen deze onderdelen stof over te slaan.

1.2 De SE/CE lesbrieven

In de lesbrieven Financiële Zelfredzaamheid komen keuzes rondom onder andere samenleven, sparen, lenen en beleggen aan bod. Het grootste gedeelte van de leerdoelen komt uit domein B1 van de syllabus.

In Bedrijf Starten maken leerlingen kennis met het starten van een eenmanszaak en vof. De balans, exploitatiebegroting en liquiditeitsbegroting komen uitgebreid aan bod. In deze lesbrieven worden vooral leerdoelen uit domeinen B2, B3 en F1 behandeld.

In Personeelsbeleid en Interne Organisatie en Marktverovering komen respectievelijk het personeels- en het marketingbeleid van organisaties aan bod. Personeelsbeleid en Interne Organisatie behandelt vooral leerdoelen van domeinen B3, B4 en C. Bij Marktverovering is dit voornamelijk domein E.

Investeren draait om het beoordelen van investeringen in duurzame productiemiddelen en de overname van een onderneming. Deze lesbrieven hebben betrekking op domein D1.

In Financiering en Verslaggeving wordt ingegaan op ondernemingen met de rechtsvormen bv en nv. Onder andere de interne en externe verslaggeving en kengetallen komen aan bod. In deze lesbrief komen vooral leerdoelen uit domeinen B3, D2 en G voor.

In de lesbrief Het Resultaat staat de berekening en de analyse van het resultaat centraal. De break-evenanalyse komt uitgebreid aan bod. Het grootste gedeelte van de leerdoelen komt uit domein F2 van de syllabus.

De lesbrief 'Onderneem-het-zelf' is voor havo-leerlingen die vanaf 2025 eindexamen doen een keuzelesbrief. In 'Onderneem-het-zelf' schrijven leerlingen een ondernemingsplan. Deze lesbrief kan op twee manieren worden ingezet: de lesbrief kan behandeld worden na alle andere lesbrieven. Leerlingen hebben dan de kennis vergaard om alle onderdelen van het ondernemingsplan te schrijven. De lesbrief kan ook in delen behandeld worden, steeds wanneer een andere lesbrief is afgesloten. Zo kunnen leerlingen pas een marketingplan schrijven als ze de lesbrief 'Marktverovering' hebben gehad en pas een liquiditeitsbegroting maken als de lesbrief 'Bedrijf Starten' aan de orde is geweest, enzovoort. De lesbrief kan een goed startpunt zijn voor een profielwerkstuk. Verderop vindt u meer informatie over hoe de lesbrief Onderneem-het-zelf ingezet kan worden.

1.3

De verdeling van de lesbrieven over CE en SE – Examen 2025

Lesbrieven CE

Lesbrieven	Havo	Lesuren excl. cases ¹⁾
Financiële Zelfredzaamheid	√	25
Bedrijf Starten	√	31
Personeelsbeleid en interne Organisatie	H1 t/m 4	13
Marktverovering	H1 par 1 en par 2, H2 (m.u.v. enkele begrippen), H3 (m.u.v. enkele begrippen) ²⁾	7
Financiering en Verslaggeving	√	26
Het Resultaat	√	19
Totaal CE		121

¹⁾ Met uitzondering van Onderneem-het-zelf (in verband met de aard van de lesbrief).

²⁾ In de lesbrief is bij kennen & kunnen aangegeven welke leerdoelen bestemd zijn voor het SE.

Lesbrieven SE

Lesbrieven	Havo	Lesuren excl. cases ¹⁾
Onderneem-het-zelf	√	17
Personeelsbeleid en interne Organisatie	H5, H6	6
Marktverovering	H1 par 3, H2 enkele begrippen, H3 enkele begrippen ²⁾	2
Investeren	√	5
Circulair Ondernemen	√	6
Bedrijfseconomie@home	√	4
Rekenwonder	√	5
Totaal SE		45

¹⁾ Met uitzondering van Onderneem-het-zelf (in verband met de aard van de lesbrief).

²⁾ In de lesbrief is bij kennen & kunnen aangegeven welke leerdoelen bestemd zijn voor het SE.

Leerlingen die in 2025 examen doen, werken met de volgende drukken:

4^e klas: Financiële zelfredzaamheid havo 4^e druk

4^e klas: Bedrijf Starten havo 3^e druk

4^e / 5^e klas: Personeelsbeleid en interne organisatie havo 3^e druk

4^e / 5^e klas: Marktverovering havo 3^e druk

5^e klas: Financiering en verslaggeving 4^e druk

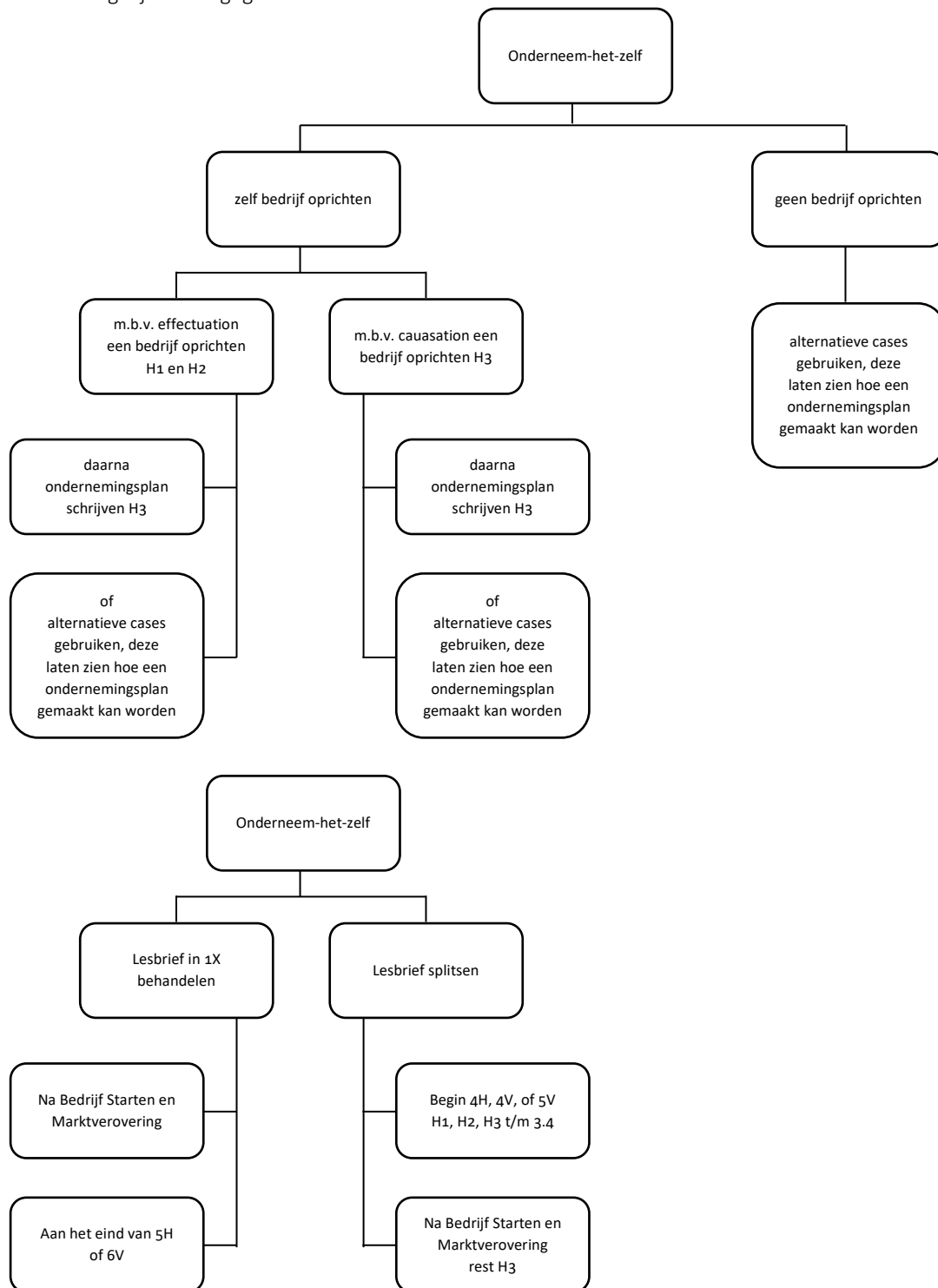
5^e klas: Het Resultaat havo 4^e druk

Onderneem-het-zelf 2^e druk is voor deze leerlingen een keuzelesbrief.

1.4

De lesbrief Onderneem-het-zelf

Met behulp van de lesbrief 'Onderneem-het-zelf' kunnen de leerlingen zelf een onderneming starten en een ondernemingsplan schrijven. De lesbrief kan steeds van stal gehaald worden als leerlingen een bepaald onderdeel van de stof hebben gehad. Zo kunnen leerlingen pas een marketingplan schrijven als ze de lesbrief 'Marktverovering' hebben gehad, ze kunnen pas een liquiditeitsbegroting maken als ze de lesbrief 'Bedrijf Starten' hebben gehad enzovoort. De eerste twee hoofdstukken van 'Onderneem-het-zelf' gaan over 'effectuation' en kunnen eventueel worden ingezet als keuze-onderwerp. De lesbrief kan op heel veel manieren ingezet worden, in het volgende schema worden enkele mogelijkheden gegeven.

1.5

De lesbrief De Boekhoudmodule Havo/Vwo

De module is ontwikkeld voor de vrije ruimte, maar kan ook gebruikt worden voor een gedeeltelijke invulling van het SE. Ook worden leerlingen met De Boekhoudmodule voorbereid op een deelname aan het examen Elementair Boekhouden van de Stichting Nederlandse Associatie voor Praktijkexamens. De Boekhoudmodule voldoet aan de laatste eisen voor dit examen (december 2021).

Omdat de beschikbare tijd en de redenen om de lesbrief aan te bieden per school verschillend zal zijn, is 'De Boekhoudmodule Havo/Vwo' zeer flexibel inzetbaar. Hij is allereerst geschikt voor leerlingen die Bedrijfseconomie hebben, maar kan ook gebruikt worden door leerlingen die dat vak niet hebben.

Hoofdstuk 1 van de lesbrief behandelt de balans. Om kennis te maken met boekhouden komen veranderingen van het eigen vermogen aan bod door leerlingen te laten werken met mutatiebalansen. Voor leerlingen met Bedrijfseconomie is dit hoofdstuk na het lezen van de context van de lesbrief over te slaan.

Hoofdstuk 2 introduceert het gebruik van het grootboek. Vanaf Hoofdstuk 3 wordt dat uitgebouwd met de decimale codering en het journaliseren van verschillende typen financiële feiten. In de praktijk wordt er veelvuldig gebruik gemaakt van boekhoudprogramma's. Leerlingen worden daar in hoofdstuk 4 mee geïntroduceerd. Het laatste hoofdstuk geeft de samenhang weer van de boekhouding door de proef-, saldi- en de kolommenbalans.

Voor docenten en leerlingen is er veel ruimte om zelf een route te bepalen. Zo zou H1 deels kunnen worden overgeslagen. Ook is het mogelijk om hoofdstuk 4 over te slaan en meteen verder te gaan met hoofdstuk 5. Afhankelijk van het doel dat leerlingen (of u als docent) hebben.

Als afsluiting van de module kunt u als alternatief voor een toets de leerlingen 'Het Administratiespel' laten spelen. Bij dit spel gaan leerlingen in groepjes van vier de boekhouding van een onderneming doen. Elk groepje krijgt ongeveer 60 documenten/bescheiden. Met behulp van deze bescheiden en een beginbalans moeten ze zelf de dagboeken, het journaal, het grootboek en de kolommenbalans maken. Het spel kan eventueel ook gespeeld worden met behulp van de computer, u dient dan wel over een boekhoudprogramma te beschikken. De speelduur is ongeveer 3 à 4 lessen. Het is niet nodig om meer dan 1 spel te bestellen per school.

1.6

De lesbrief Het Rekenwonder Havo/Vwo

De lesbrief 'Het Rekenwonder Havo/Vwo' bevat een opstapcursus waarmee havo- en vwo-leerlingen zich de basisvaardigheden in het werken met een spreadsheet (Excel van Microsoft) eigen kunnen maken in ongeveer vijf lessen. Bij het maken van een aantal cases in de methode worden deze basisvaardigheden bekend verondersteld.

De lesbrief is zo geschreven dat een leerling volledig zelfstandig, eventueel zelfs thuis, de lesbrief kan doorwerken. De lesbrief vereist geen enkele voorkennis, zowel op het gebied van Bedrijfseconomie als op het gebied van spreadsheetprogramma's. De lesbrief kan daarom los van de methode worden behandeld en wordt vaak in de 3^e klas bij Economie gebruikt.

De 4^e druk is geschreven voor Excel 2007, de 5^e druk voor Excel 2010, de 6^e druk voor Excel 2013, de 7^e druk voor Excel 2016 en 2019 en de 8^e druk voor Excel Office365.

2 Volgorde van de lesbrieven

Het is het raadzaam om te starten met 'Financiële Zelfredzaamheid' omdat die lesbrieven het meest aansluit bij de belevingswereld van de leerlingen en een relatief lage moeilijkheidsgraad heeft. Maar beginnen met 'Bedrijf starten' is ook goed mogelijk. Met de lesbrieven 'Onderneem-het-zelf' kunt u twee kanten op, zoals te lezen in paragraaf 1.2.

De lesbrieven 'Financiering en Verslaggeving', 'Investeren' en 'Het Resultaat' zijn als laatste lesbrieven bedoeld. 'Investeren' kan het beste na 'Financiering en Verslaggeving' gedaan worden in verband met de berekening van het eigen vermogen van een bv/nv. 'Het Resultaat' kan ook voor 'Financiering en verslaggeving' behandeld worden.

De overige lesbrieven zijn min of meer vrij inzetbaar. Ze vereisen nauwelijks enige voorkennis waardoor de plaats van behandeling vrij is.

3 Wat behandelen in havo 4 en havo 5

Hieronder een aantal varianten voor de verdeling van de lesbrieven over 4 en 5 havo:

- Variante 1:** Onderneem-het-zelf gesplitst behandelen in 4 havo, waarbij eerst H1 en 2 worden behandeld en H3 pas na Bedrijf Starten en Marktverovering.
- Variante 2:** Onderneem-het-zelf in één keer behandelen in 4 havo. Personeelsbeleid en interne organisatie wordt behandeld in 5 havo.
- Variante 3:** Personeelsbeleid en interne organisatie behandelen in 4 havo. Onderneem-het-zelf wordt in één keer behandeld in 5 havo.

De eerste twee hoofdstukken (effectuation) van Onderneem-het-zelf (10 lessen) kunnen eventueel dienen als keuzeonderwerp waardoor een andere keuzelesbrief geschrapt kan worden. Voor havo-leerlingen die in 2025 examen doen is de gehele lesbrieven keuzelesbrief.

Het Rekenwonder kan eventueel verplaatst worden naar 3 havo.

Variante 1	Lessen excl. cases ¹⁾	Variante 2	Lessen excl. cases ¹⁾
4 Havo		4 Havo	
Onderneem-het-zelf H1, H2	10	Financiële Zelfredzaamheid	25
Financiële Zelfredzaamheid	25	Bedrijf Starten	31
Bedrijf Starten	31	Marktverovering	9
Marktverovering	9	Onderneem-het-zelf	17
Onderneem-het-zelf H3	7	Rekenwonder	5
Rekenwonder	5	Circulair Ondernemen	6
Circulair Ondernemen	6	Bedrijfseconomie@home	4
Bedrijfseconomie@home	4		
totaal	97	totaal	97

5 Havo		5 Havo	
Personeelsbeleid en interne organisatie	19	Personeelsbeleid en interne organisatie	19
Financiering en Verslaggeving	26	Financiering en Verslaggeving	26
Investeren	5	Investeren	5
Het Resultaat	19	Het Resultaat	19
Totaal	69	Totaal	69

1) Met uitzondering van Onderneem-het-zelf

Variante 3	Lessen excl. cases ¹⁾		
4 Havo			
Financiële Zelfredzaamheid	25		
Bedrijf Starten	31		
Marktverovering	9		
Personeelsbeleid en interne organisatie	19		
Rekenwonder	5		
Circulair Ondernemen	6		
Bedrijfseconomie@home	4		
totaal	99		

5 Havo			
Financiering en Verslaggeving	26		
Investeren	5		
Het Resultaat	19		
Onderneem-het-zelf	17		
Totaal	67		

1) Met uitzondering van Onderneem-het-zelf

4 Lessenplan Havo

Het lessenplan dat in deze docentenhandleiding is opgenomen is slechts een leidraad. U kunt immers te maken krijgen met briljante of middelmatige leerlingen, met lestijden van 40, 45, 50, 70 of zelfs 100 minuten, enzovoorts. Bij de lessenplannen die hieronder zijn opgenomen wordt uitgegaan van grotendeels zelfstandig werkende leerlingen en waarbij steeds is verondersteld dat een lesuur 50 minuten bedraagt.

Hieronder staan de lessenplannen per lesbrief. De lessenplannen van de meest recente druk van de lesbrieven zijn opgenomen. Per lesbrief is een lessenplan exclusief en inclusief de behandeling van cases opgenomen.

Lessenplannen van voorgaande drukken zijn te raadplegen via de docentenwebsite.

4.1 Het Rekenwonder Havo/Vwo 8^e druk

Les	Maken door leerling
1	Opdr 1.1 t/m 1.5 en 2.1 t/m 2.6
2	Opdr 3.1, 3.2 en 4.1 t/m 4.13
3	Opdr 4.14 t/m 4.16 en 5.1 t/m 5.9
4	Opdr 6.1 t/m 6.18
5	Opdr 6.19 t/m 6.21 en 7.1 t/m 7.8

Studielast Het Rekenwonder

Uitgaande van het voorgaande lessenplan/studieplan resulteert de volgende studielast voor de lesbrief.

Doorwerken van de lesbrief:	5 x 50/60	4 uur en 10 minuten
Studeren ¹⁾		1 uur en 50 minuten
Extra vaardigheidsoopdrachten		<u>p.m.</u>
Totaal		6 uur

¹⁾ *Het betreft hier de tijd die nodig is voor het eventueel maken van een samenvatting, het bestuderen van de stof voor proefwerken, school- en centraal examen.*

4.2 Onderneem-het-zelf Havo/Vwo 2^e druk

les	Maken door leerling	les		les		les	
1	Opdr. 1.1 t/m 1.4	6	2.11	11	3.1	16	3.8 + 3.9
2	1.5 t/m zelftest 1	7	2.12 + 2.13	12	3.2 t/m 3.4	17	3.10 zelftest 3
3	2.1 t/m 2.4	8	2.14 + 2.15	13	3.5		
4	2.5 t/m 2.7	9	2.16	14	3.6		
5	2.8 t/m 2.10	10	2.16, zelftest 2	15	3.7		

Studielast Onderneem-het-zelf Havo/Vwo

Doorwerken van de lesbrief:	17 x 50/60	14 uur en 10 minuten
Studeren		3 uur
Proefwerken maken		1 uur en 40 minuten
Bespreken proefwerken		50 minuten
Extra vaardigheidsoopdrachten		<u>p.m.</u>
Totaal		20 uur

4.3

Onderneem-het-zelf Havo/Vwo 2^e druk**Alternatief**

les	Maken door leerling	les		les		les	
1	Opdr. 1.1 t/m 1.4	6	Case 2.3	11	3.1	16	Opdr. 3.8, case 3.4 of case 3.5
2	1.5 t/m zelftest 1	7	Opdr. 2.12 + 2.13	12	3.2 t/m 3.4	17	Case 3.6, zelftest 3
3	2.1 t/m 2.4	8	2.14, case 2.4	13	Case 3.1	18	Case 3.7 of 3.8
4	2.5 t/m 2.7	9	2.16	14	Case 3.2		
5	2.8, case 2.1, case 2.2	10	2.16, zelftest 2	15	Case 3.3		

Studielast Onderneem-het-zelf Havo/Vwo Alternatief

Doorwerken van de lesbrief: 18 x 50/60

15 uur

Studeren

3 uur

Proefwerken maken

1 uur en 40 minuten

Bespreken proefwerken

50 minuten

Extra vaardigheidsopdrachten

p.m.

Totaal

21 uur

4.4

Financiële Zelfredzaamheid Havo 4^e druk

les	Maken door leerling	les		les		les	
1	Opdr 1.1 t/m 1.6	8	4.4 t/m 4.10	15	5.16 t/m 5.20	22	7.1 t/m 7.5
2	1.7, 1.8, Zelftest 1	9	4.11 t/m 4.19	16	5.21 t/m 5.24	23	7.6 t/m 7.11
3	2.1 t/m 2.7	10	4.20 t/m 4.25	17	Zelftest 5	24	7.12 t/m 7.15
4	2.8 t/m 2.11, Zelftest 2	11	4.26 t/m 4.29, Zelftest 4	18	6.1 t/m 6.6	25	7.16, 7.17, zelftest
5	3.1 t/m 3.7	12	Zelftest 4, 5.1 t/m 5.2	19	6.7 t/m 6.12		
6	3.8 t/m 3.12	13	5.3 t/m 5.9	20	6.13 t/m 6.18		
7	Zelftest 3, 4.1 t/m 4.3	14	5.10 t/m 5.15	21	Zelftest 6		

Studielast Financiële Zelfredzaamheid Havo

Doorwerken van de lesbrief:	25 x 50/60	20 uur en 50 minuten
Studeren		10 uur
Proefwerken maken		2 uur en 30 minuten
Bespreken proefwerken		1 uur en 40 minuten
Extra vaardigheidsoopdrachten		<u>p.m.</u>
Totaal		35 uur

Differentiëren in de les? Niet iedere leerling werkt op hetzelfde tempo. Sommige leerlingen kunnen sneller door de stof heen dan andere leerlingen. In deze tabel staan opdrachten die overgeslagen kunnen worden door de snellere leerlingen. Uiteraard kun je als docent ook andere keuzes maken. In dit overzicht wordt onderscheid gemaakt tussen theorievragen en overige vragen en/of rekenvragen.

Hoofdstuk	Theorievragen	Overige vragen / rekenvragen	Opmerkingen
			Er kan gekozen worden om de introductieopdracht(en) per hoofdstuk niet te maken. Echter, dit zijn vaak opgaven met algemene (reken)vaardigheden en brongebruik.
1	Geen	Geen	Introductiehoofdstuk met weinig eindtermen.
2	2.6	2.8	
3	3.4, 3.9	3.3, 3.12	
4	4.19, 4.28	4.6, 4.9, 4.14, 4.15, 4.21, 4.24	Vraag 4.19 komt opnieuw terug.
5		5.10, 5.14, 5.17, 5.24	Binnen opdracht 5.15 en 5.16 kan een keuze gemaakt worden.
6	6.2		
7	7.5, 7.9, 7.13, 7.17, 7.26, 7.27	7.7, 7.19, 7.21, 7.29	

4.5

Financiële Zelfredzaamheid Havo 4^e druk inclusief cases

les	Maken door leerling	les		les		les	
1	Opdr 1.1 t/m 1.6	10	4.4 t/m 4.10	19	5.14 t/m 5.18	28	7.1 t/m 7.5
2	1.7, 1.8, Zelftest 1	11	4.11 t/m 4.19	20	5.19 t/m 5.22	29	7.6 t/m 7.11
3	Case 1.1, Case 1.2	12	4.20 t/m 4.25	21	5.23, 5.24, Zelftest 5	30	7.12 t/m 7.15
4	2.1 t/m 2.7	13	4.26 t/m 4.29, Zelftest 4	22	Zelftest 5	31	7.16, 7.17, Zelftest 7
5	2.8 t/m 2.11, Zelftest 2	14	Zelftest 4, Case 4.1	23	6.1 t/m 6.6	32	Case 7.1, case 7.2, case 7.3
6	Case 2.1, 3.1 t/m 3.4	15	Case 4.2	24	6.7 t/m 6.12		
7	3.5 t/m 3.9	16	Case 4.3, Case 4.4	25	6.13 t/m 6.18		
8	3.10 t/m 3.12, Zelftest 3	17	5.1 t/m 5.7	26	Zelftest 6		
9	Zelftest 3, 4.1 t/m 4.3	18	5.8 t/m 5.13	27	Case 6.1		

Studielast Financiële Zelfredzaamheid Havo

Doorwerken van de lesbrieven inclusief cases: 32 x 50/60	26 uur en 40 minuten
Studeren	10 uur
Proefwerken maken	2 uur en 30 minuten
Bespreken proefwerken	1 uur en 40 minuten
Extra vaardigheidsoopdrachten	<u>p.m.</u>
Totaal	41 uur

Differentiëren in de les? Niet iedere leerling werkt op hetzelfde tempo. Sommige leerlingen kunnen sneller door de stof heen dan andere leerlingen. In deze tabel staan opdrachten die overgeslagen kunnen worden door de snellere leerlingen. Uiteraard kun je als docent ook andere keuzes maken. In dit overzicht wordt onderscheid gemaakt tussen theorievragen en overige vragen en/of rekenvragen.

Hoofdstuk	Theorievragen	Overige vragen / rekenvragen	Opmerkingen
			Er kan gekozen worden om de introductieopdracht(en) per hoofdstuk niet te maken. Echter, dit zijn vaak opgaven met algemene (reken)vaardigheden en brongebruik.
1	Geen	Geen	Introductiehoofdstuk met weinig eindtermen.
2	2.6	2.8	
3	3.4, 3.9	3.3, 3.12	
4	4.19, 4.28	4.6, 4.9, 4.14, 4.15, 4.21, 4.24	Vraag 4.19 komt opnieuw terug.
5		5.10, 5.14, 5.17, 5.24	Binnen opdracht 5.15 en 5.16 kan een keuze gemaakt worden.
6	6.2		
7	7.5, 7.9, 7.13, 7.17, 7.26, 7.27	7.7, 7.19, 7.21, 7.29	

4.6

Bedrijf Starten Havo 3^e druk

les	Maken door leerling	les		les		les	
1	1.1 t/m 1.7	9	3.1 t/m 3.6	17	4.18 t/m 4.22	25	5.6 t/m 5.9
2	1.8 t/m 1.16	10	3.7 t/m 3.12	18	4.23 t/m 4.27	26	5.10 t/m 5.14
3	1.17, zelftest 1	11	3.13 t/m 3.16	19	4.28 t/m 4.30	27	Zelftest 5
4	2.1 t/m 2.7	12	3.17, 3.18	20	4.31, 4.32	28	6.1 t/m 6.4
5	2.8 t/m 2.13	13	Zelftest 3	21	4.33, 4.34	29	6.5 t/m 6.10
6	2.14 t/m 2.20	14	4.1 t/m 4.5	22	4.35, 4.36, zelftest 4	30	6.11, 6.12, zelftest 6
7	2.21, 2.22, zelftest 2	15	4.6 t/m 4.11	23	Zelftest 4	31	Zelftest 6
8	Zelftest 2	16	4.12 t/m 4.17	24	5.1 t/m 5.5		

Studielast Bedrijf Starten havo

Doorwerken van de lesbrief:	31 x 50/60	25 uur en 50 minuten
Studeren		12 uur
Proefwerken maken		2 uur en 30 minuten
Bespreken proefwerken		1 uur en 40 minuten
Extra vaardigheidsoopdrachten		<u>p.m.</u>
Totaal		42 uur

Overzicht t.b.v. differentiatie:

Hoofdstuk	Theorievragen	Overige vragen / rekenvragen
1	1.2, 1.6	Geen
2	2.1, 2.12	2.14, 2.15, 2.22
3	3.1	3.6, 3.12, 3.17
4	4.1, 4.12	4.4, 4.7, 4.9, 4.10, 4.16, 4.24
5	5.1	5.2, 5.10, 5.13
6	6.1	6.10, 6.12

4.7

Bedrijf Starten Havo 3^e druk inclusief cases

les	Maken door leerling	les		les		les	
1	1.1 t/m 1.7	11	3.7 t/m 3.12	21	4.31, 4.32	31	5.10 t/m 5.14
2	1.8 t/m 1.16	12	3.13 t/m 3.16	22	4.33, 4.34	32	Zelftest 5
3	1.17, zelftest 1	13	3.17, 3.18	23	4.35, 4.36, zelftest 4	33	Case 5.1
4	2.1 t/m 2.7	14	Zelftest 3	24	Zelftest 4	34	Case 5.1
5	2.8 t/m 2.13	15	4.1 t/m 4.5	25	Case 4.1	35	6.1 t/m 6.4
6	2.14 t/m 2.20	16	4.6 t/m 4.11	26	Case 4.2	36	6.5 t/m 6.10
7	2.21, 2.22, zelftest 2	17	4.12 t/m 4.17	27	Case 4.2	37	6.11, 6.12, zelftest 6
8	Zelftest 2	18	4.18 t/m 4.22	28	Case 4.3	38	Zelftest 6
9	Case 2.1	19	4.23 t/m 4.27	29	5.1 t/m 5.5		
10	3.1 t/m 3.6	20	4.28 t/m 4.30	30	5.6 t/m 5.9		

Studielast Bedrijf Starten havo

Doorwerken van de lesbrief inclusief cases:	38 x 50/60	31 uur en 40 minuten
Studeren		12 uur
Proefwerken maken		2 uur en 30 minuten
Bespreken proefwerken		1 uur en 40 minuten
Extra vaardigheidsoopdrachten		<u>p.m.</u>
Totaal		48 uur

Overzicht t.b.v. differentiatie:

Hoofdstuk	Theorievragen	Overige vragen / rekenvragen
1	1.2, 1.6	Geen
2	2.1, 2.12	2.14, 2.15, 2.22
3	3.1	3.6, 3.12, 3.17
4	4.1, 4.12	4.4, 4.7, 4.9, 4.10, 4.16, 4.24
5	5.1	5.2, 5.10, 5.13
6	6.1	6.10, 6.12

4.8

Personeelsbeleid en Interne Organisatie Havo 3^e druk

les	Maken door leerling	les		les	
1	Opdr. 1.1 t/m 1.5	8	3.6 t/m 3.9, zelftest 3	15	5.9, 5.10, zelftest 5
2	1.6 t/m 1.8, zelftest 1	9	Zelftest 3, 4.1 t/m 4.3	16	Zelftest 5, 6.1
3	2.1 t/m 2.5	10	4.4 t/m 4.9	17	6.2 t/m 6.4
4	2.6 t/m 2.10	11	4.10 t/m 4.14	18	6.5, 6.6, zelftest 6
5	2.11 t/m 2.15	12	4.15, zelftest 4	19	Zelftest 6
6	Zelftest 2	13	5.1 t/m 5.4		
7	3.1 t/m 3.5	14	5.5 t/m 5.8		

Studielast Personeelsbeleid en Interne Organisatie Havo

Doorwerken van de lesbrief:	19 x 50/60	15 uur en 50 minuten
Studeren		8 uur
Proefwerken maken		1 uur en 40 minuten
Bespreken proefwerken		50 minuten
Extra vaardigheidsoopdrachten		<u>p.m.</u>
Totaal		26 uur

4.9

Personeelsbeleid en Interne Organisatie Havo 3^e druk inclusief cases

les	Maken door leerling	les		les	
1	Opdr. 1.1 t/m 1.5	10	Zelftest 3, Case 3.1	19	Zelftest 5, Case 5.1
2	1.6 t/m 1.8, zelftest 1	11	Case 3.1, 4.1 t/m 4.3	20	Case 5.1
3	Case 1.1	12	4.4 t/m 4.9	21	Case 5.2
4	2.1 t/m 2.5	13	4.10 t/m 4.14	22	6.1 t/m 6.4
5	2.6 t/m 2.10	14	4.15, zelftest 4	23	6.5, 6.6, zelftest 6
6	2.11 t/m 2.15	15	Case 4.1	24	Zelftest 6, Case 6.1
7	Zelftest 2	16	5.1 t/m 5.4	25	Case 6.2, Case 6.3
8	3.1 t/m 3.5	17	5.5 t/m 5.8	26	Case 6.3, Case 6.4
9	3.6 t/m 3.9, zelftest 3	18	5.9, 5.10, zelftest 5		

Studielast Personeelsbeleid en Interne Organisatie Havo

Doorwerken van de lesbrief inclusief cases:	26 x 50/60	21 uur en 40 minuten
Studeren		8 uur
Proefwerken maken		1 uur en 40 minuten
Bespreken proefwerken		50 minuten
Extra vaardigheidsoopdrachten		<u>p.m.</u>
Totaal		32 uur

4.10

Marktverovering Havo 3^e druk

les	Maken door leerling	les		les	
1	Opdr. 1.1 t/m 1.5	4	2.1 t/m 2.3	7	3.7 t/m 3.11
2	1.6 t/m 1.10	5	Zelftest 2	8	3.12 t/m 3.14 + Zelftest 3
3	Zelftest 1	6	3.1 t/m 3.6	9	Zelftest 3

Studielast Marktverovering Havo

Doorwerken van de lesbrief:	9 x 50/60	7 uur en 30 minuten
Studeren		3 uur
Proefwerken maken		1 uur
Bespreken proefwerken		50 minuten
Extra vaardigheidsoopdrachten		<u>p.m.</u>
Totaal		13 uur

4.11 Marktverovering Havo 3^e druk inclusief cases

les	Maken door leerling	les		les	
1	Opdr. 1.1 t/m 1.5	5	Zelftest 2	9	Zelftest 3, Case 3.1
2	1.6 t/m 1.10	6	3.1 t/m 3.6	10	Case 3.1
3	Zelftest 1	7	3.7 t/m 3.11	11	Case 3.2
4	2.1 t/m 2.3	8	3.12 t/m 3.14 + Zelftest 3		

Studielast Marktverovering Havo

Doorwerken van de lesbrief inclusief cases: 11 x 50/60	9 uur en 10 minuten
Studeren	3 uur
Proefwerken maken	1 uur
Bespreken proefwerken	50 minuten
Extra vaardigheidsoopdrachten	<u>p.m.</u>
Totaal	14 uur

4.12 Financiering en Verslaggeving Havo 4^e druk

les	Maken door leerling	les		les		les	
1	Opdr. 1.1 t/m 1.4	8	2.14 t/m 2.16	15	3.22, 3.23, zelftest 3	22	4.20 t/m 4.23
2	1.5 t/m 1.11	9	Zelftest 2	16	Zelftest 3	23	Zelftest 4
3	1.12 t/m 1.16	10	3.1 t/m 3.5	17	4.1 t/m 4.3	24	Zelftest 4
4	1.17, zelftest 1	11	3.6 t/m 3.9	18	4.4 t/m 4.7	25	5.1 t/m 5.5
5	2.1 t/m 2.5	12	3.10 t/m 3.13	19	4.8 t/m 4.11	26	5.6, 5.7, zelftest 5
6	2.6 t/m 2.9	13	3.14 t/m 3.17	20	4.12 t/m 4.15		
7	2.10 t/m 2.13	14	3.18 t/m 3.21	21	4.16 t/m 4.19		

Studielast Financiering en Verslaggeving havo

Doorwerken van de lesbrief: 26 x 50/60	21 uur en 40 minuten
Studeren	18 uur
Proefwerken maken	1 uur en 40 minuten
Bespreken proefwerken	1 uur
Extra vaardigheidsoopdrachten	<u>p.m.</u>
Totaal	42 uur

4.13 Financiering en Verslaggeving Havo 4^e druk inclusief cases

les	Maken door leerling	les		les		les	
1	Opdr. 1.1 t/m 1.4	9	Zelftest 2	17	Zelftest 3	25	Zelftest 4
2	1.5 t/m 1.11	10	Case 2.1	18	4.1 t/m 4.3	26	Case 4.1
3	1.12 t/m 1.16	11	3.1 t/m 3.5	19	4.4 t/m 4.7	27	Case 4.2
4	1.17, zelftest 1	12	3.6 t/m 3.9	20	4.8 t/m 4.11	28	Case 4.2
5	2.1 t/m 2.5	13	3.10 t/m 3.13	21	4.12 t/m 4.15	29	5.1 t/m 5.5
6	2.6 t/m 2.9	14	3.14 t/m 3.17	22	4.16 t/m 4.19	30	5.6, 5.7, zelftest 5
7	2.10 t/m 2.13	15	3.18 t/m 3.21	23	4.20 t/m 4.23		
8	2.14 t/m 2.16	16	3.22, 3.23, zelftest 3	24	Zelftest 4		

Studielast Financiering en Verslaggeving havo

Doorwerken van de lesbrief inclusief cases: 30 x 50/60	25 uur
Studeren	18 uur
Proefwerken maken	1 uur en 40 minuten
Bespreken proefwerken	1 uur
Extra vaardigheidsoopdrachten	<u>p.m.</u>
Totaal	46 uur

4.14 Investeren Havo 2^e druk

les	Maken door leerling	les	
1	Opdr. 1.1 t/m 1.2	4	2.2 t/m 2.6
2	1.3 t/m 1.6	5	Zelftest 2
3	Zelftest 1, 2.1		

Studielast Investeren Havo

Doorwerken van de lesbrief:	5 x 50/60	4 uur en 10 minuten
Studeren		1 uur
Proefwerken maken		50 minuten
Bespreken proefwerken		50 minuten
Extra vaardigheidsoopdrachten		<u>p.m.</u>
Totaal		7 uur

4.15 Investeren Havo 2^e druk inclusief case

les	Maken door leerling	les	
1	Opdr. 1.1 t/m 1.2	4	Case 1.1
2	1.3 t/m 1.6	5	2.1 t/m 2.6
3	Zelftest 1	6	Zelftest 2

Studielast Investeren Havo

Doorwerken van de lesbrief inclusief case:	6 x 50/60	5 uur
Studeren		1 uur
Proefwerken maken		50 minuten
Bespreken proefwerken		50 minuten
Extra vaardigheidsoopdrachten		<u>p.m.</u>
Totaal		8 uur

4.16 Het Resultaat Havo 4^e druk

les	Maken door leerling	les		les		les	
1	Opdr. 1.1 t/m 1.5	7	2.13 t/m 2.16, zelftest 2	13	Zelftest 3, 4.1	19	Zelftest 4
2	1.6 t/m 1.10	8	Zelftest 2, 3.1, 3.2	14	4.2 t/m 4.5		
3	1.11 t/m 1.15	9	3.3 t/m 3.6	15	4.6 t/m 4.10		
4	Zelftest 1, 2.1 t/m 2.2	10	3.7 t/m 3.11	16	4.11 t/m 4.15		
5	2.3 t/m 2.7	11	3.12 t/m 3.15	17	4.16 t/m 4.19		
6	2.8 t/m 2.12	12	3.16 t/m 3.18, Zelftest 3	18	4.19 t/m 4.22		

Studielast Het Resultaat Havo

Doorwerken van de lesbrief:	19 x 50/60	15 uur en 50 minuten
Studeren		8 uur
Proefwerken maken		1 uur en 40 minuten
Bespreken proefwerken		1 uur
Extra vaardigheidsoopdrachten		<u>p.m.</u>
Totaal		27 uur

4.17

Het Resultaat Havo 4^e druk inclusief cases

les	Maken door leerling	les		les		les	
1	Opdr. 1.1 t/m 1.5	8	Zelftest 2, Case 2.1	15	4.2 t/m 4.5	22	Case 4.2
2	1.6 t/m 1.10	9	3.1 t/m 3.4	16	4.6 t/m 4.10	23	Case 4.3
3	1.11 t/m 1.15	10	3.5 t/m 3.9	17	4.11 t/m 4.15		
4	Zelftest 1, 2.1 t/m 2.2	11	3.10 t/m 3.13	18	4.16 t/m 4.19		
5	2.3 t/m 2.7	12	3.14 t/m 3.18	19	4.19 t/m 4.22		
6	2.8 t/m 2.12	13	Zelftest 3	20	Zelftest 4,		
7	2.13 t/m 2.16, zelftest 2	14	Case 3.1, 4.1	21	Case 4.1		

Studielast Het Resultaat Havo

Doorwerken van de lesbrief inclusief cases: 23 x 50/60	19 uur en 10 minuten
Studeren	8 uur
Proefwerken maken	1 uur en 40 minuten
Bespreken proefwerken	1 uur
Extra vaardigheidsoopdrachten	<u>p.m.</u>
Totaal	30 uur

4.18

Circulair Ondernemen Havo 2^e druk

les	Maken door leerling	les		les	
1	Opdr 1.1 t/m 1.4 , zelftest 1	3	2.5 t/m 2.7, zelftest 2	5	Zelftest 3, 4.1 t/m 4.4
2	Opdr 2.1 t/m 2.4	4	Opdr 3.1 t/m 3.4	6	4.5 t/m zelftest 4

Studielast Circulair Ondernemen Havo

Doorwerken van de lesbrief: 6 x 50/60	5 uur
Studeren	3 uur
Proefwerken maken	50 minuten
Bespreken proefwerken	50 minuten
Extra vaardigheidsoopdrachten	<u>p.m.</u>
Totaal	10 uur

4.19

Circulair Ondernemen Havo 2^e druk inclusief case

les	Maken door leerling	les		les	
1	Opdr 1.1 t/m 1.4 , zelftest 1	4	Opdr 3.1 t/m 3.4	7	4.5 t/m zelftest 4
2	Opdr 2.1 t/m 2.4	5	Zelftest 3, Case 3.1		
3	2.5 t/m 2.7, zelftest 2	6	4.1 t/m 4.4		

Studielast Circulair Ondernemen Havo

Doorwerken van de lesbrief inclusief case: 7 x 50/60	5 uur en 50 min
Studeren	3 uur
Proefwerken maken	50 minuten
Bespreken proefwerken	50 minuten
Extra vaardigheidsoopdrachten	<u>p.m.</u>
Totaal	11 uur

4.20

Bedrijfseconomie@home Havo 2^e druk

les	Maken door leerling	les	
1	Opdr 2.1 t/m 2.3, 3.1	3	4.3, 5.1, 5.2
2	3.2 t/m 3.4, 4.1, 4.2	4	5.3, 6.1 t/m 6.3

Studielast Bedrijfseconomie@home Havo

Doorwerken van de lesbrief:	4 x 50/60	3 uur en 20 minuten
Studeren		1 uur
Proefwerken maken		50 minuten
Bespreken proefwerken		30 minuten
Extra vaardigheidsoopdrachten		<u>p.m.</u>
Totaal		6 uur

4.21

Bedrijfseconomie@home Havo 2^e druk inclusief cases

les	Maken door leerling	les		les	
1	Opdr 2.1 t/m 2.3, 3.1	4	5.3, 6.1 t/m 6.3	7	Case 2
2	3.2 t/m 3.4, 4.1, 4.2	5	Case 1	8	Case 3
3	4.3, 5.1, 5.2	6	Case 1		

Studielast Bedrijfseconomie@home Havo

Doorwerken van de lesbrief inclusief cases:	8 x 50/60	6 uur en 40 minuten
Studeren		1 uur
Proefwerken maken		50 minuten
Bespreken proefwerken		30 minuten
Extra vaardigheidsoopdrachten		<u>p.m.</u>
Totaal		9 uur

4.22

De Boekhoudmodule Havo/Vwo 5^e druk

les	Maken door leerling	les		les		les	
1	opdracht 1.1 t/m 1.6	8	3.1 t/m 3.3	15	3.23 t/m 3.25	22	4.16 t/m 4.18
2	1.7 t/m 1.17	9	3.4 t/m 3.6	16	3.26 t/m 3.29	23	5.1, 5.2
3	1.18 t/m 1.22	10	3.7 t/m 3.10	17	3.30 t/m 3.33	24	5.3, 5.4
4	1.23 t/m 1.25	11	3.11, 3.12	18	3.34, 3.35	25	5.5 t/m 5.7
5	2.1 t/m 2.3	12	3.13 t/m 3.16	19	4.1 t/m 4.5	26	5.8 t/m 5.10 (deel)
6	2.4 t/m 2.6	13	3.17 t/m 3.19	20	4.6 t/m 4.11	27	5.10 (deel), 5.11
7	2.7, 2.8	14	3.20 t/m 3.22	21	4.12 t/m 4.15		

Studielast Boekhoudmodule Havo/Vwo ¹⁾

Doorwerken van de lesbrief:	27 x 50/60	22 uur en 30 minuten
Studeren		p.m.
Proefwerken maken		p.m.
Administratiespel		3 uur en 20 minuten
Extra opdrachten		<u>p.m.</u>
Totaal		25 uur en 50 minuten

¹⁾ Een en ander is natuurlijk sterk afhankelijk van de manier waarop u dit lesmateriaal op uw school implementeert. Als u bijvoorbeeld de balans en mutatiebalansen overslaat in verband met voorkennis van leerlingen, heeft u 24 lessen nodig. Als u ook de werking van een digitaal boekhoudprogramma overslaat, heeft u 20 lessen nodig. Het is zelfs mogelijk om in deze lessen stof over te slaan.